

Boerderij Educatie
Nederland

Protocol
Zoönose op een educatieboerderij
Platform Boerderijeducatie Nederland

Protocol: Zoönose op een educatieboerderij

Versie mei 2018

Het Platform Boerderijeducatie Nederland beschikt over de rechten van het Protocol:
Zoönose op een educatieboerderij

Het Platform Boerderijeducatie Nederland bestaat uit een samenwerking van regionale initiatieven op het gebied van boerderijeducatie. Partijen willen hierdoor komen tot een verdere professionalisering en uniformering van boerderijeducatie in Nederland door middel van het kwaliteitskeurmerk Boerderijeducatie Nederland en door gebruik te maken van elkaars expertise.

Inhoud

Inleiding.....	3
Voor de educatieboer:.....	4
1. Voorkomen van zoönosebesmetting	4
1.1 Risico's van zoönosebesmetting.....	4
1.2 Preventie	4
2. Signalering zoönose bij (landbouw)dieren op het bedrijf.....	5
2.1 Contact dierenarts.....	5
2.2 Contact Platform Boerderijeducatie Nederland.....	5
2.3 Contact scholen	5
2.4 Weer klassen ontvangen	5
3. Besmetting zoönose door boerderijles	6
3.1 Contact met school.....	6
3.2 Contact Platform Boerderijeducatie Nederland.....	6
3.3 Contact dierenarts.....	6
3.4 Weer klassen ontvangen	6
Voor het Platform Boerderijeducatie Nederland:.....	7
4. Communicatie	7
4.1 Interne communicatie	7
4.2 Externe communicatie	7

Inleiding

Er zijn veel infectieziekten die mensen op elkaar kunnen overbrengen. Ook dieren kunnen infectieziekten op elkaar overbrengen. Een klein deel van de infectieziekten van dieren is besmettelijk voor de mens en andersom, dat zijn de zoönosen (bron: RIVM).

Een heel klein deel van de zoönosenbesmettingen vindt plaats op een boerderij. Om de kans hierop zo klein mogelijk te maken, is het belangrijk dat bezoekers (en medewerkers) weten dat zij zichzelf kunnen beschermen tegen infectieziekten. Goed de handen wassen na het bezoek is een belangrijke hygiëneregels.

In 2015 heeft het RIVM, Stigas, LTO Nederland en de GGD'en Utrecht en Hart voor Brabant een poster gemaakt die de belangrijkste hygiëneregels op een boerderij uitlegt. Deze poster is te downloaden of te bestellen bij het RIVM:

https://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Algemeen_Actueel/Brochures/Infectieziekten/Voorkom_ziek_worden_op_de_boerderij

Wat kunt u doen als educatieboer?

Uiteraard bent u als ondernemer gebaat bij gezonde dieren en is het er u alles aan gelegen om dieren gezond te houden. Mocht er ondanks alle inspanningen toch een zoönose uitbraak op uw bedrijf spelen, dan is het goed om te weten hoe u moet acteren. Stap 1 is daarin uiteraard altijd om contact te leggen met uw eigen dierenarts!

Protocol: Zoönose op een educatieboerderij

De regionale samenwerkingsverbanden op gebied van boerderijeducatie hebben als platform Boerderijeducatie Nederland dit protocol opgesteld: Zoönose op een educatieboerderij. Dit document beschrijft welke maatregelen u kunt nemen om een zoönosebesmetting te voorkomen. En hoe te handelen wanneer er een zoönosebesmetting geconstateerd is. Wij vragen u om het document een keer rustig door te nemen. Dit document is tevens te vinden achter de inlog op de website www.boerderijeducatienederland.nl.

Het document is opgedeeld in twee stukken. Eén gedeelte is bestemd voor de educatieboeren. Hierin staat beschreven wat zij moeten doen wanneer ze signaleren dat er een zoönosebesmetting op het bedrijf is of als zij geconfronteerd worden dat er een zoönosebesmetting op bedrijf plaatsgevonden zou hebben.

Het tweede gedeelte is voor het platform Boerderijeducatie Nederland. Hierin staat beschreven welke communicatie-acties zij op welke wijze op dienen te pakken.

Voor de educatieboer:

1. Voorkomen van zoönosebesmetting

Zoönosen kan men op verschillende manieren oplopen. Hier vindt u een overzicht van de verschillende besmettingsroutes en wat u kunt doen ter preventie van zoönosen.

1.1 Risico's van zoönosebesmetting

Mensen en dieren kunnen via direct of indirect contact besmet raken met zoönosen:

- Direct via contact tussen mens en dier of door het eten van een besmet dierlijk product zoals melk, vlees en eieren.
- Indirect, doordat de ziektekiemen die het dier uitscheidt, vaak via de ontlasting, een tijdje overleven in de omgeving waarna ze bij de mens terecht komen.
- Indirect, via een vector zoals muggen, vliegen of teken die als transporteur voor de ziekteverwekker fungeren.

1.2 Preventie

Om een besmetting met een zoönose te voorkomen is het belangrijk om de risico's van besmetting te kennen. Daarnaast is goed handen wassen (met zeep en veel water) na contact met dieren, na het tuinieren, en na het buiten spelen van belang. Daarnaast is het van belang om ongedierte (muizen en ratten) in en om het bedrijf te bestrijden. Controleer uzelf en de kinderen op teken nadat u in een gebied geweest bent waar teken veel voorkomen, verwijder een eventuele teek zo spoedig mogelijk. Ontworm honden en katten regelmatig, zeker jonge dieren. Laat ze vaccineren, bestrijd vlooien, teken en luizen. Voer een huisdier geen slachtafval of rauw vlees en zorg voor schoon drinkwater. Vermijd daarnaast contact met zieke dieren.

2. Signalering zoönose bij (landbouw)dieren op het bedrijf

In dit hoofdstuk staat beschreven wat er gedaan moet worden wanneer u een zoönose signaleert bij uw (landbouw)dieren. Met wie u contact moet opnemen, wat u moet doen als er vragen komen etc.

2.1 Contact dierenarts

Zodra u als (educatie)boer het vermoeden heeft dat er een ziekte bij uw (landbouw)dieren heerst, wat mogelijk een zoönose kan zijn, dient u direct en rechtstreeks contact op te nemen met uw dierenarts. De dierenarts kan vaststellen of het inderdaad om een zoönose gaat en zo ja, welke. Overleg met de dierenarts welke maatregelen u moet nemen om de gezondheid van u en uw dieren te waarborgen. Ook kan de dierenarts u vertellen of u meldingsplicht heeft richting de verschillende gezondheidsinstanties.

2.2 Contact Platform Boerderijeducatie Nederland

Mocht u vragen van de pers krijgen indien zij vernemen dat er een zoönosebesmetting op uw bedrijf aanwezig is, verwijs hen dan door naar het Platform Boerderijeducatie Nederland. Het platform het contact met eventuele media op zich nemen zodat er een eenduidig verhaal gehouden wordt. Ook als er geen zoönosebesmetting op uw bedrijf heerst en u toch vragen krijgt over een nabijgelegen bedrijf, verwijst u media door naar het Platform Boerderijeducatie Nederland.

Contact gegevens Platform Boerderijeducatie Nederland:

Mieke Theunissen, LTO Projectleider Belangenbehartiging
M 06-10943793 | E info@boerderijeducatienederland.nl

2.3 Contact scholen

Indien er een zoönosebesmetting op uw bedrijf aanwezig is, overleg met de coördinator van uw regionaal samenwerkingsverband wanneer u de volgende boerderijlessen gepland staan en van welke scholen. Overleg wie, indien nodig, contact opneemt met de school om de boerderijlessen eventueel tijdelijk te verplaatsen naar een andere educatieboer of naar een later moment op uw bedrijf.

2.4 Weer klassen ontvangen

Nadat alles weer rustig is rondom de (eventuele) zoönose op uw bedrijf kunt u weer klassen gaan ontvangen. Er kunnen vragen komen van docenten, ouders of de kinderen zelf. Daarom is het belangrijk dat u goed op de hoogte bent en kunt uitleggen dat er bepaalde maatregelen zijn getroffen waardoor men zich geen zorgen hoeft te maken. Openheid en transparantie is hierin belangrijk.

3. Besmetting zoönose door boerderijles

In dit hoofdstuk staat beschreven wat er gedaan moet worden wanneer u te horen krijgt dat er een kind of kinderen ziek zijn geworden na de boerderijles.

3.1 Contact met school

Wanneer de school met u contact opneemt dat er kinderen ziek zijn geworden na aanleiding van de boerderijles is het belangrijk dat u de school te woord staat met de volgende punten:

- Toon begrip voor de situatie, ga niet in de verdediging dat u geen zieke dieren heeft en er dus geen ziekte kan zijn overgedragen.
- Geef aan bij de school dat u het Platform Boerderijeducatie Nederland gaat inschakelen om de school te woord te staan en verder te helpen.
- Geef de volgende contact gegevens door:
Contact gegevens Platform Boerderijeducatie Nederland:
Mieke Theunissen, LTO Projectleider Belangenbehartiging
M 06-10943793 | E info@boerderijeducatienederland.nl
- Geef aan dat het Platform contact opneemt met de school

3.2 Contact Platform Boerderijeducatie Nederland

Neem direct en rechtstreeks contact op met het Platform Boerderijeducatie Nederland. Geef duidelijk aan wat u met de school reeds hebt besproken. Het platform zal het verdere contact met de scholen (en eventuele media) op zich nemen zodat er een eenduidig verhaal wordt gehouden. U dient dan ook als educatieboer alle partijen met vragen etc. door te verwijzen naar het Platform Boerderijeducatie Nederland. Dit geldt ook voor collega educatieboeren die vragen stellen of zelf krijgen.

Contact gegevens Platform Boerderijeducatie Nederland:

Mieke Theunissen, LTO Projectleider Belangenbehartiging
M 06-10943793 | E info@boerderijeducatienederland.nl

3.3 Contact dierenarts

Vervolgens moet u direct contact opnemen met uw dierenarts om vast te stellen of het inderdaad om een zoönosebesmetting gaat en zo ja, welke. Overleg met de dierenarts welke maatregelen u moet nemen om de gezondheid van u en uw dieren te waarborgen. Ook kan de dierenarts u vertellen of u meldingsplicht hebt richting de verschillende gezondheidsinstanties.

Als het duidelijk is wat er gaande is koppelt u dit terug aan het Platform Boerderijeducatie Nederland.

3.4 Weer klassen ontvangen

Nadat alles weer rustig is rondom de (eventuele) zoönose op uw bedrijf kunt u weer klassen gaan ontvangen. Er kunnen vragen komen van docenten, ouders of de kinderen zelf. Daarom is het belangrijk dat u goed op de hoogte bent en kunt uitleggen dat er bepaalde maatregelen zijn getroffen waardoor men zich geen zorgen hoeft te maken. Openheid en transparantie is hierin belangrijk.

Voor het Platform Boerderijeducatie Nederland:

4. Communicatie

Dit hoofdstuk beschrijft de communicatie tijdens crisis voor Boerderijeducatie Nederland.

4.1 Interne communicatie

Tijdens een crisissituatie is het van groot belang dat er een eenduidige boodschap verspreid wordt. Een zoonosebesmetting op een bedrijf kan verkeerd uitgelegd worden in de media wanneer communicatie niet eenduidig verloopt. Educatieboeren en regionale samenwerkingsverbanden worden daarom altijd met klem verzocht om de communicatie via het Platform Boerderijeducatie Nederland te laten verlopen.

4.2 Externe communicatie

In de externe communicatie worden inhoudelijke vragen over zoonose doorverwezen naar RIVM. Voor vragen over de situatie op een bedrijf wordt doorverwezen naar de desbetreffende dierenarts. Kernboodschap vanuit het Platform Boerderijeducatie Nederland:

“(Educatie)boeren zorgen goed voor hun dieren om deze gezond te houden. Dat is in het belang van de dieren als ook in het belang van het inkomen van de ondernemer.”